

DOOR JAN-CEES BUTTER
FOTOGRAFIE PAUL LEVITTON

Documentairemaker Michiel van Erp

'Ik lig ook altijd wakker voordat ik ga draaien'

Zondag verschijnt de documentaire van de man met het oog voor het ongewone van het gewone. En slaat daarmee een andere weg in, want *Erop of eronder* gaat over het 20-jarig bestaan van de Comedytrain. Michiel van Erp (47): 'Dat ik mensen als lulletje wil neerzetten, is een misverstand.'

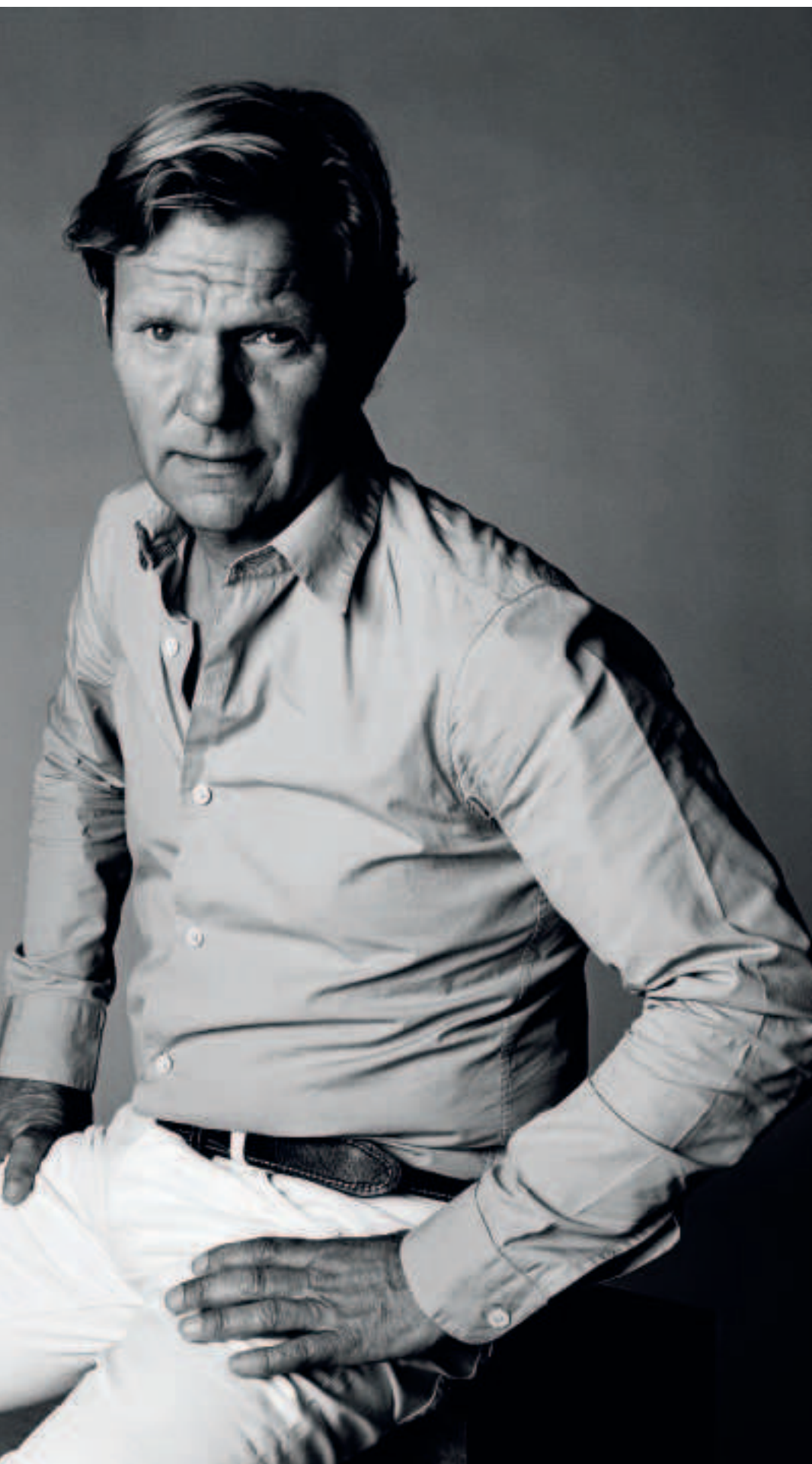
De Comedytrain bestaat twintig jaar. **Waarom wilde je daarover een documentaire maken?**
'Jan Jaap van der Wal, artistiek leider van de Comedytrain, belde me. Hij vertelde dat zij in een groepsvergadering hadden besloten dat ik een film over ze zou moeten maken. Ik stond daar wel voor open.'

Wat wilde je precies laten zien?

'Als je in Toomler naar een cabaretier op het podium kijkt, is het lachen, gieren, brullen. Maar als je achterin de zaal kijkt, zitten daar alle cabaretiers te wachten tot ze aan de beurt zijn. Dat is een enorm zenuwslappende toestand. Als comedian moet je echt zijn. Je ziel en zaligheid moeten op dat podium. Maar ja, wat is dat dan?'

Nieuwe Revu mocht de docu zien. We

zagen vooral jonge comedians, die in gevecht zijn met zichzelf.

'Ik heb heel veel tijd besteed om het vertrouwen van ze te winnen. Zij zijn zó gewend om controle te hebben over hun eigen grappen en repertoire. Ik had mezelf voorgenomen er écht bij te zijn. Ik wilde mee ademen – in de hoop dat het een soort waarachtigheid oplevert. Soms is dat ook wel gelukt.'

Ben je dit keer wezenlijk anders te werk gegaan?

'Ja. Normaal zou ik een documentaire helemaal uitschrijven. Ik heb dat een beetje losgelaten. Ik dacht: ik laat die trukendoos nu eens achterwege. Wat ook wel weer eng is, want je weet niet precies waar het naartoe gaat en waar het eindigt.'

Wat is de drijfveer van een jonge comedian om op dat podium te gaan staan?

'Dat verschilt een beetje. Jan Jaap zegt aan het begin van de film dat het vaak mensen zijn met gebreken, die een eigen stem of bevestiging zoeken. Henry van Loon, een talentvolle jongen, zegt op een gegeven moment ook: 'Ik mag er zijn.' Volgens mij is dat ook zo. Ik denk dat dát zijn voornaamste drijfveer is.'

Het is toch ook een vorm van sm. Iemand staat op het podium, zijn grappen werken niet en hij staat daar in alle eenzaamheid te lijden.

'Je ziet soms ook dat ze – als het niet goed gaat – steeds verder naar achteren gaan op het podium. Dan gaan ze bijna tegen de muur staan. Maar ja, als je Theo Maassen spreekt, dan is óók hij van tevoren hartstikke zenuwachtig. En het eerste dat hij na afloop zegt, is: 'Het was helemaal niet goed.'

Floor van der Wal, één van de mensen die jij volgde, kwam in maart op tragische wijze om het leven bij een verkeersongeval. Waarom heb je daar niets mee gedaan?

'Goh... ja, daar heb ik heel lang over zitten twijfelen. De reden is dat het mij erg ontroerde. Ik was redelijk van slag. Weet je, het was best ingewikkeld om deze film te maken. Soms stonden we te filmen en hoorde je: 'Je kijkt recht in onze ziel.' Of: 'Je bent uit op leed.' Dat

soort verhalen. Dan gebeurt er zoiets heftigs en het laatste wat ik dan moet doen, is daar met mijn camera bij gaan staan. Ik wilde het mezelf niet aandoen. Er is ook een soort grens.'

Maar je ziet wel vier jonge komieken die we zien groeien in de film. Revu miste het einde van Floor.

'Floor was na een proefjaar aangenomen bij de Comedytrain. Dát is haar einde in de film. In die zin klopt het wel. Ik dacht: stel je voor dat ik haar dood zou verwerken in de film. Dan was die film ineens heel anders geweest. Iedereen was gaan focussen op Floor. Ik voelde me dan ook veel te veel een aasgier. Dat wilde ik niet. Iedereen heeft op me in zitten praten om het wél te filmen, want er waren herdenkingsbijeenkomsten en een begrafenis, maar dat wilde ik gewoon niet. En ik heb er nog steeds geen spijt van.'

Terwijl jij eens hebt gezegd: 'Ik ben altijd op zoek naar wat niet verteld wordt.'

'Nou, dit dus, haha.'

Dit is een mooi voorbeeld, ja.

'Eh... ja, en dit was jouw conclusie?'

Ja. Of heb je ook nog dingen boven tafel gekregen?

'Dat weet ik niet. Ik heb de film aan een aantal mensen laten zien en een vriendin zei: 'Wat een deprimerende film.'

Waarom vond zij dat?

'Omdat er nergens een goede grap valt. Je moet er niet heel erg om lachen. Dat is dan blijkbaar nieuw. Ik heb er bewust voor gekozen om er geen grappige observaties met een dubbele laag in te monteren. Er zit één shot in van de pantoffels van René van Meurs. Dat is het enige.'

Critici zeggen dat jij heel lang zoekt naar wat je wilt vinden. Soms zet je iemand als een lulletje neer.

'We dachten eerst dat we het shot van die sloffen eruit moesten halen. Nu leggen we de conclusie meer bij de kijker. *Pretpark Nederland* staat bol van dat soort dingen. Ik wilde proberen om het nu eens niet te doen.'

VORMGEVER, ACTEUR, DOCUMENTAIREMAKER

Michiel van Erp (Eindhoven, 1963) studeerde industriële vormgeving aan de TU in Delft. Daarna werkte hij vier jaar als acteur. In 1992 begon hij met documentaires maken voor de VARA en VPRO. 'Ik wist eindelijk wat ik wilde doen,' zegt Van Erp over die beginperiode. In 2003 begon hij samen met Monique Busman een film- en tv-productiebedrijf, De Familie. Hiervoor maakte hij vooral portretten (Erwin Olaf, Sylvia Kristel, koningin Beatrix, prins Claus en Connie Palmén) en de veelgeprezen documentaire *Pretpark Nederland* waarin hij de vrijetijdsbesteding van Nederlanders in beeld brengt. Nieuwe projecten? Een film over de eerste transseksuelen in Europa en een documentaire over de totstandkoming van het Nationaal Historisch Museum.

Maar hoe reageer je dan op die kritiek?

'Dat is toch een misverstand.'

Leg uit. Het is zeker functioneel?

'Het is heel flauw om te zeggen, maar ik heb veel films gemaakt waarin dat niet gebeurt. De meeste films gaan over de kleinburgerlijke moraal in Nederland. Maar niet al mijn films. Ik denk dat mijn grootste kracht juist is dat ik empathisch ben.'

Je kracht is toch juist je oog voor het ongewone in het gewone?

'Ja, maar ik vind het ook leuk als mensen buiten hun oevers treden. Dat ze meer uit het leven halen. Dat komt ook terug in de film over de Comedytrain. Ze dóen het wel. Ze gaan wel op dat podium staan.'

Monique Busman, je zakenpartner, zei: als jij aan het draaien bent, ben je op je gelukkigst.

'Ja, dat is ook echt zo. Ik lig ook altijd wakker voordat ik ga draaien. Ik maak een soort draaiboekje voor mezelf en lig dan te piekeren of dat ook echt klopt. Maar in film moet je dat los kunnen laten, zodat er spontaan iets kan gebeuren.'

Heb je nog een ambitie?

'We zijn nu bezig om een dramaserie te maken over het leven van Ramses Shaffy. We hopen binnenkort met de scenario's te beginnen. Ik hoop dat in de tweede helft van volgend jaar op te nemen.'

Waarom wil je dat zo graag?

'Ik ben enorm gefascineerd door Ramses Shaffy, omdat hij zo grenzeloos en mateloos was, iemand die lak had aan alles en iedereen en enorm van het leven genoot. Ondanks alle tegenslagen. Iemand zoals je zelf graag zou willen zijn.'

Ben je zelf dan niet grenzeloos en mateloos? Jij werkt soms zeven dagen per week.

'Jawel, maar op een gegeven moment denk ik ook: Michiel, blijf jij maar eens drie dagen thuis. Volgens mij heb ik ook een verslaving in het beleven en ervaren van dingen. Ik kan enorm tevreden zijn als ik iets heb beleefd waarvan ik niet verwacht had dat ik het zou beleven.'

En als ze nou een documentaire over jouw leven willen maken?

'Oh nee... Dat wil ik niet! Ik moet er niet aan denken. Dat is ook niet te doen. Als dat mij zou gebeuren, zou ik me daar heel ongemakkelijk bij voelen. Omdat ik graag de controle wil houden. Als ik zelf voor die camera sta, kan ik geen kant meer op. Ik verlies dan het overzicht.' **BT**

—
'ER VALT NERGENS EEN GOEDE GRAP IN EROP OF ERONDER. JE MOET ER NIET HEEL ERG OM LACHEN'